

tovalcev se nadalje odločno izreka zoper tiste prevozninske tarife, po katerih se za prevažanje inostranskega blaga večje polajšave dovoljujejo, kot za prevažanje domačega blaga. — Shod avstrijskih poljedelcev končno pričakuje, da bo vlada največjo pozornost obračala na pospeševanje sredstev za promet, posebno tistim zvezam, katere so pripravne, nas nemški colski in železniški politiki nasprot neodvisne storiti, ter da si bo vlada pri tem zagotovila podporo Ogerske.

3. *vprašanja* predmet, glaseči se: „Pojasnenje zdaj pomenljivega vprašanja zaradi zaprtije mej za podoljsko živino in njen vpliv na gospodarske razmere v Avstriji“, sta poročevalca knez Šapieha in dr. Wilhelm z ozirom na vladini predlog v državni zbornici umaknila.

4. *vprašanje*. V povzdigo kmetijstva je pospeševanje zboljševanja zemljišč (Melioration), posebno osuševanja močvirnih in namakanja suhih zemljišč silno potrebno. Ali bi v ta namen ne bilo treba povečšanega sodelovanja javnih oblastnij (gospósk), katere edine imajo potrebnih sredstev, da pri zboljševanju velikih kosov zemlje potrebno vpeljejo in potrebne priprave pričnejo — in ali bi ne bilo želeto, da se javnemu poslu sposobni strokovnjaški organi (izvedenci) bodi si za državo, bodi si za dežele pridobé? (Poročevalec dr. Perels.)

O tem vprašanji sprejeli so se sledeči sklepi in to prvi z enakim številom glasov za in enakim zoper. a) Shod kmetovalcev naglašá velik pomen poljskega zboljševanja za poljsko pridelovanje in izreka željo: vlada ter k temu poklicana zastopništva in avtonomne oblasti naj obračajo več pozornost na to važno vprašanje ter potrebno učinijo, da se splošno pospeševanje poljskega zboljševanja in pravi razum za to v velikih krogih poljedelcev doseže. — Skoraj soglasno pa so bili sprejeti sledeči nasveti: b) Želeti je, da se po vseh deželah na deželne stroške namestijo kulturni inženirji, katerim bi bil nalog, pripravljavna dela za zemljiško zboljševanje izpeljavati, kulturne zadruge ustanovljati in poljske posestnike pri vseh delih zboljševanja s tem podpirati, da jim načrte izdelajo. c) V povzdigo poljskega zboljševanja je treba na umnem temelju sestavljene postave o skladanju zemljišč, katera se ozira tudi na koristi napeljevanja in odpeljevanja vode. d) Priskrbljenje denarja za stroške poljskega zboljševanja naj se uvede z ozirom na skušnje drugih držav, in najti se morajo sredstva in pota, po katerih bo mogoče priskrbeti potrebnega denarja, da bode mogoče izvršiti važne in javni blagor pospešujoče zboljšave. e) V poljedelskem podučevanju naj se predmetu zboljševanja nakaže zasluženost odlično mesto.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

Koliko je krompirjevo perje vredno?

Vrednost krompirja kakor večidel vseh rastlinskih življev je posebno odvisna od tega, ali imajo več ali manj škroba (štirke) v sebi. V krompirju ga je pozimi 17 odstotkov, do meseca maja pa le še 10. Škroba pa se nahaja največ v perji nad zemljo pod vplivom solčne svetlobe in gorkote. Pri krompirju se škrob iz perja počasi spušča v gomolje, ki pod zemljo ležé in do katerih svetloba ne more. Namen, zakaj se toliko škroba nakopiči v gomoljah, je ta, da se vrsta te rastle, to je, krompir, ohrani. Očesa gomolj so namreč namenjena spomladi nove cimice pognati, in mlada rastlina ravno prve tedne svojega življenja od škroba živi, ki je v debelih gomoljah nabran. Še le potem, ko je krompirjevo perje skozi zemljo prodrlo, išče si sam svoj živež.

Iz vsega tega sledi to-le: Perje krompirjevo naj se mu ne odreže, dokler je zeleno. Če je pa po suši ali zmrzlini perje odmrlo, naj se odreže brž ko mogoče, kajti sicer zvenelo perje odpade in se pogubi.

V največji dobiček se obrne suho krompirjevo perje, če se pozimi ovcam ali kozam za krmo poklada. Kdor pa si krompirjevega suhega perja nabirati ne more za živinsko klajo, naj ga vsaj na kupe spravlja in v jeseni na polju sožge. Tako si bode njivo pognojil.

Gospodarske novice.

* *Deželna komisija za uravnavo zemljiškega davka v Galiciji* je prinos njiv in družih zemljišč tako nizko cenila, da je centralna komisija na Dunaji za potrebno spoznala, poseben odbor (Reise-Comité) v Galicijo poslati, ki je vcenitve okraja Lvovskega, Tarnopolskega in Krakovskega preiskaval. Ta odbor je res zemljišča tako nizko cenjena našel, da bi vse druge avstrijske dežele očitno škodo trpele, če bi bila cenitev deželne komisije obveljala. Tako na priliko je prinos enega orala pšenične njive cenjen na 15 vaganov. Omenjeni potujoči odbor pa odločno trdi krivico te cenitve, ker prinos navedenega orala se more ceniti na 18 vaganov. Take sebične cenitve je odbor našel še pri družih prinosih in o tem odkritosrečno poročal centralni dunajski komisiji.

* *Zoper trtno uš na Hrvatskem* se dosedaj, kakor „Gosp. list“ poroča, ni prav nič storilo; krika je bilo dosti, potrosilo se je precej tinte al žveplenega ogljenca ni toliko nič. Od več strani se obžaluje, da se ni deželnemu odboru predložila postava za zator filoksere, nam pa, katerim gre delo nad vse, ne pa snovanje samih postav, ni toliko za to postavo, kakor za to, da bi se dovolilo onih 5000 gold., katere je proračunski odbor odločil v zatiranje in lokalizovanje filoksere.

* *Goveja kuga na ruskem Poljskem* je letos po poročilu državnega poslanca pl. Proskoveca v „Wiener landw. Zeitg.“ grozno veliko goveje živine pomorila; v enem samem kraju je od 800 krav le 20 živih ostalo. Al to ni čuda, ker ondi ni nobenih policijskih naredeb in še prostorov ne odločenih za pokopovanje mrhovine; judje so večidel tudi konjederči in ponoči izkopljejo zopet, kar so podnevi zakopali in ne samo kože, ampak tudi meso jemljejo domu. Iz tega je pač očitna potreba, da se naše meje zapro deželam, kjer je goveja kuga doma.

Močilo za travnike.

Odgovor gospodu Alojzu Drmelju, posestniku in županu v Boštanju.

Uže več let imajo na Koroškem okoli Svinca (Eberstein) 4 □ — 5 □ sežnjev velike močilnike (Bewässerungsvorrichtungen) z nasipom 2—4 čevlje visokim, kateri so podobni nekdanjim grajščinskim ribnikom. Zapiravnica (zatvornica) je kakor pri ribnikih, katero vsak večer človek odpira, vodo po travniku izpušča in potem zopet zapre. Za odpiranje in zapiranje dobí od gospodarja okoli 10 gld. na leto, če je močilnik blizu hiš.

Moj močilnik je enak zgoraj omenjenemu, toda le 1 □ — 2 □ sežnjev velik in nasip le 1 2 čevljev visok. Zapiravnica dela vse sama, kakor je v 43. listu „Novic“ bilo omenjeno, zasluži zgoraj imenovane goldinarje; velja le 1—2 gold.; tedaj je cenejša kakor navadna zapiravnica pri ribnikih, trpi pa 5—10 let, in ker tudi po večkrat na dan vodo po travniku izpušča, zasluži gotovo

več, kakor človek. Tudi nobene kontrole ni treba. Zapiravnica z vso pripravo tehta 8—16 kil.

Načrta pošiljati ne kaže. V kraje, iz katerih naročila dobim, pošljem izvedenca, da kraj ogleda, zapiše pripravne travnike, studence, potoke itd.

Pozimi se bodo zapiravnice po fabriško pripravile in zgodaj spomladi postavljale. Pri tej priložnosti se lahko kdo izuči, da bo v svojem kraju druge zapiravnice postavljale. Kdor želi zapiravnico v močilniku videti, naj kmalu do mene pride, ker na zimo bom zapiravnico iz močilnika vzel.

V Loki.

Š. Kosmač. *)

Obrtnijske novice.

* Iz mlečka (*Wolfsmilch*) narejeni gumi po novi iznajdbi Amerikanca Daniela Lamba varuje vsako volnato in svilno blago, usnje in papir tako trdno, da se ga nobena moča in tudi nobena najhujša kislina prijete ne more. Ker ta najdba utegne velike koristi biti, če se potrdi, zato gre ta novica sedaj po vseh časnikih. Z imenovanim mlečkovim gumijem navdano blago obdrži svojo barvo in v vsem ostane, kakor je bilo poprej. Neki gospod v sukno oblečen, ki je bila z tem gumijem navdana, s klobukom na glavi in z rokavicami na rokah se je postavil pod močen slap in vendar je ostal ves suh. Tudi najhujša tinta in najmočnejše kisline, kakor žveplena kislina itd., se niso prijete blaga, katero je bilo preparirano s tem gumijem.

O slobodnem ženitovanju.

Gospodom državnim poslancem v prevdarek.

Liberalno-ustavoverni dôbi se imajo ljudstva, in posebno ubogi kmet, poleg drugih nezgod in nebodigatrebov tudi to zahvaliti, da je postava, katera vsakemu dovoljuje ženiti se, v veljavo prišla. Tudi ta postava je med drugimi ena tistih, ki splošni gmotni položaj državljanov hudo šibi in brezštevilo občin dostikrat v veliko nesrečo spravlja.

Vse drugače bilo je to pred vpeljavo omenjene postave; takrat dajale so se ženitovanjske oglasnice samo takim, od katerih bilo je pričakovati, da, ako se jim družinica pomnoži in naraste, bodo jo tudi sami z vsem potrebnim preskrbovati mogli, a „nemaniči“ pa dovolitve od županstev se nadejati imeli niso — zakone sklepati.

In — kako je pa sedaj?

Da ima kak hlapčon ali pa morebiti tudi celó pohajač le toliko penězov, da more ženitovanjske oglasnice takso, oklice in pa poroko (zadnje dvoje prigodi se večkrat tudi celó na „puf“) plačati, pa hajd, oženimo se! Ako se takemu ženitovanju „nebodigatreba“ slučajno kako bolj zavedeno županstvo ustavlja, dobi slednjič na pritožbo od deželnega odbora morda celó pod kaznijo strogi zaukaz, ženinu beraču oglasnico napraviti in izročiti. Enakih slučajev je brezbrojno! — Dovoljenje primorano se izdâ; poroka izvrši, v malo letih družinica naraste, živeti je ni s čem. Zakonca se v kako večje mesto s trebihom za kruhom podasta, dokler sta krepka in zraven tudi delavna, še gre, pride pa bolezen med otroke ali celó med stariše, pomoči ni, išče si pri bolnišnicah zavetja, stroški narastejo dosti-

krat na stotine goldinarjev (zgledov je dovolj), napravi se zapisnik o stroških za oskrbovanje, stranka ne more plačati, plačajte sorodniki, ako ti ne morejo, napravi se od županstva „ubožni list“, potem pa trpijo davkoplačevalci cele dežele, osobito dotičnega okraja in pa — domača občina. Kake so pa teh blagajnice gledé denarnega stanja, znano je najbolj onemu, ki ima z občinskimi zadevami opraviti.

Pripeti se čestokrat, da žena iz takega zakona moža preživi, kateremu v pomanjkanji prežgodaj moči opešajo, zapusti jej čvetero, petero, sedmero in še več otrok; kam ž njimi? Občina se napleta za denarno podporo vdovi in sirotam, občina pomagati ne more, in — slednjič se občini, v katero bil je mož dostojen, cela družina v preskrbitev na vrat zvali, kar godi se posebno v ob deželnih mejah ležečih občinah, iz katerih največ takih ljudi v sosedno kronovino kruha iskat hodi. Ravno slobodne ženitve so prebivalstvu prav hud spodjedež občnega blagostanja. Da bi pač to res ne bilo! — Vsega premisleka in temeljitega pretresovanja vsestranskega vredna je ta „nepridiprav“ zadeva.

Ker se, kakor se oficijelno naznanja, snide državni zbor dne 29. t. m. na Dunaji, v katerem se ima tudi ženitovanjska postava pretresovati, oziroma nova predloga taiste na dnevni red priti, je nujna potreba, da se tu kaj pametnega in koristnega za celo državo v živelj obudi in spravi, ter se postava tako osnuje, da hode davkoplačevalce nepotrebnih plačevanj varovala.

Ako morebiti slobodno ženitovanje utegne ostati, naj se vsaj postavno določi, da bodo take stranke, katere se kar na „dobri namen“ — na „roko“ ali „na hlače“ brez vsakega premoženja ženijo, tudi za prihodnje okoliščine gledé bolezni, stroškov za javne bolnišnice, za odgojo svojih otrok uže pred poroko same skrbeti morale. Osnujejo naj se posebne okrajne, še boljše deželne blagajnice, a to ne na račun davkoplačevalcev, kateri uže tako vsem davčnim potrebam več zadostovati ne morejo, nego temveč na račun takih ženinov in nevest, ki se kar tje v en dan — na roko poročajo. Določile naj bi se za take poleg navadnih taks, štole in drugih plačil o ženitvi, posebne takse do 100 goldinarjev, iz katerih bi se za njihove prihodnje okoliščine posebne blagajnice osnovale.

To bilo bi iz dveh obzirov velike važnosti: občine in davkoplačevalci bili bi posebnih stroškov obvarovani, a taki kompetenti sv. zakona bi se v svojem samskem stanu tudi štediti (šparati) navadili, kar bi gotovo tembolj tudi v zakonskem stanu skrbno nadaljevali. To je pa pod sedanjo dotično postavo ravno nasprotno. Ravno med temi ljudmi nahaja se navadno največ pijančevanja, kvartanja, lahkomišljenosti in zapravljanja ter tudi nemoralničnega življenja.

Vam pa, hrabri narodovi prijatelji, gospodje državni poslanci, to reč v pretres in vsestranski temeljiti prevdarek najtopleje priporočam, kajti moment odločitve za prihodnost v tem obziru je tukaj!

Da se vse dobro izteče, Bog pomози!

Martinjivrh. *)

Naravoznanske stvari.

Potres.

Sedaj, ko se je zvedel po svetu grozni zadnji potres, bode marsikdo vprašal: kaj pa prav za prav je

*) Razodela se je Vaša želja o S. in Z. gosp. M., ki pa dozdej ni še mogel nastopiti potovanja. Vred.

*

*) Bi li ne kazalo, da bi svojo iznajdbo pokazali ali poročali o njej v prihodnjem zboru družbe kmetijske 24. dne t. m. ter se v tej zadevi oglašili dan prej v pisarnici družbini? Vred.